

Роль державного регулювання інтелектуальної власності в умовах інноваційної економіки

Хижняк Ірина Юріївна,

*студентка Черкаського національного університету
імені Богдана Хмельницького*

Важко не погодитися з тим, що глобалізація процесів на світових економічних ринках продовжують наочно демонструвати те, наскільки сильно національні економіки стають неконкурентоспроможними поряд з економіками інноваційного типу. Відомо, щоб підготувати економіку нового типу, слід виходити з того, що вона має базуватися на знаннях та інноваціях, які реалізуються у формі об'єктів інтелектуальної власності. Саме реалізація державної політики та формування системи управління інтелектуальною власністю дозволили б створити передумови до позиціонування України як країни інноваційного типу розвитку.

Безумовно, інтелектуальна власність – це будь-яка власність, що визнається загальною згодою як інтелектуальна за характером та така, яка потребує охорони, включаючи, але не обмежуючись науковими та технічними винаходами, літературними або художніми творами, товарними знаками та покажчиками бізнес підприємств, промисловими зразками та географічними вказівками [1].

Слід зазначити, що державне регулювання у сфері інтелектуальної власності має на меті забезпечення всеохоплюючої охорони прав творців результатів творчої діяльності та сприяння масовому ефективному використанню об'єктів інтелектуальної власності. Досвід показує, що часто саме держава стає рушійним механізмом розширення масштабів ринку інтелектуальної власності, вона здатна брати на себе ті ризики, на які приватні компанії не готові. Саме держава як ключовий суспільний інститут формує значущість і попит на інтелектуальний продукт, що є базовим елементом економіки знань.

Однією з найбільших проблем є забезпечення її належного правового захисту та розробка механізмів, що дозволяють узгодити між собою основні аспекти міжнародного та національного права. Таким чином, завданням держави є регулювання тих процесів, пов'язаних з інтелектуальною власністю, які не можуть бути впорядковані ринком.

Рівень правового захисту об'єктів інтелектуальної власності є одним з важливих моментів формування конкурентоспроможної

інноваційної економіки, оскільки дозволяє перетворити на власність придбання від інвестицій у науково-дослідні роботи і провести подальші нововведення. Об'єктами інтелектуальної власності є продукти духовної творчості, що спочатку виступають як ідеальні, нематеріальні, унікальні, суб'єктивні результати, а потім втілюються в матеріальній формі – науковій праці, монографії, скульптурі, картині тощо. Високий рівень захисту інтелектуальної власності є позитивною передумовою для залучення інвесторів та розвитку торгівлі, а також створює сприятливий інвестиційний клімат для подальших розробок інтелектуальних продуктів. Але не слід забувати про те, що існування високого рівня охорони прав на інтелектуальну власність може мати негативні наслідки для економічного розвитку, особливо за умов врахування інституційних показників, серед яких особливе місце посідає ефективність державного управління та контроль над корупцією [2].

Крім законодавчих ініціатив, формування ринку інтелектуальної власності також потребує різноманітних стимулюючих процедур освітнього, інституційного та фінансового характеру. Серед освітніх процедур, спрямованих на стимулювання сфери інтелектуальної власності, потрібно відмітити необхідність підготовки як кадрів, що забезпечували б вироблення нового інтелектуального продукту, так і персоналу, що дозволив би оптимізувати комунікацію та співробітництво між державою, приватним сектором та науково-дослідницькими установами. Для нашої держави залишається актуальною проблема міграції інтелектуального капіталу в більш розвинені країни, що не в останню чергу пов'язано з відсутністю сформованої «інноваційної екосистеми».

Термін «інноваційна екосистема» означає «поетапна та всебічна підтримка бізнесу на всіх етапах його розвитку та впровадження добре розробленого рамкового нормативного регулювання». Таким чином, основним завданням інноваційної екосистеми є забезпечення сприятливих умов для реалізації інтелектуального потенціалу у вигляді результатів інтелектуальної діяльності та подальшої успішності продуктів інтелектуальної власності. Формування інституційної структури є ключовим моментом щодо питання налагодження державного регулювання інтелектуальної власності. Система регулювання її сфери на державному рівні включає різні органи – міністерства, служби, відомства, спеціальні структури в судовій системі та недержавні організації. Саме створення системи компетентних установ та формування механізмів взаємодії дозволяє державі чітко реагувати на запити ринку інтелектуальної власності [3].

Також не варто забувати, що вибір інноваційного шляху економічного розвитку є як результатом, так і каталізатором політичних змін: у разі політичної волі актора, що володіють владними ресурсами, реалізація послідовних дій, спрямованих на забезпечення умов для формування інноваційного сектору економіки та його зміцнення, призведе до виходу на політичну арену нових сил, що пов'язані з новоствореною галуззю народного господарства.

Отже, існують три важливі виміри, що обумовлюють ефективність функціонування сфери інтелектуальної власності як базової засади економіки інноваційного типу – економічний, правовий та політичний. Для того, щоб ринок інноваційних продуктів розвивався, держава повинна взяти на себе роль регулятора, що забезпечував би організацію, координацію, стимулювання та аналітичний супровід в усіх вимірах сфери інтелектуальної власності [4].

Важливість належного раціонального державного регулювання інтелектуальної власності в умовах сучасної економіки є фактом безсумнівним, що доводить практика передових світових держав. Так, у США, наприклад, проблеми охорони інтелектуальної власності прирівнюються до проблем національної безпеки, а подальше економічне зростання Китаю не останньою чергою пов'язане із політикою в сфері інтелектуальної власності. Таким чином, завданням держави є побудова інноваційної екосистеми на основі врахування необхідності проведення в сфері інтелектуальної власності заходів інституційного, правового, економічного та освітнього характеру, адже саме комплексний підхід дозволить сформувати підґрунтя для подальшого ефективного функціонування ринку.

Список використаних джерел:

1. Бутнік-Сіверський О.Б. Трансформація інтелектуальної власності в інноваційний продукт // Інтелектуальний капітал, 2005. – №5. – С.3–12.
2. Наукова та інноваційна діяльність в Україні. Статистичний збірник. Державний комітет статистики України. Київ, 2014. – 362 с.
3. Рубан В., Чубукова О., Некрасов В. Інноваційна модель стратегічного розвитку України: методологія і досвід // Економіка України. – 2003. – №6. – С. 14-19.
4. Чухрай Н.І. Механізми інноваційних перетворень в країнах ЄС та можливості їх трансформації в економіку України // Економіка і прогнозування, 2009. – №1. – С.23–25.